

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Speculativae Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatae Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. IV. Vtrum Libertas actus sit separabilis ab actu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

Certum imprimis est, in nullo supposito dari Libertatem, cuius cerebro inest ea maligna dispositio (sive ex abundantia sive ex defectu humorum & spirituum vitalium proveniat) ut impediatur cognitionem comparativam, requisitam ad liberam electionem.

170. Certum est 2. In multis suppositis humanis huiusmodi cognitionem impediri, ut patet in infantibus ex vtero matris prodeuntibus, & in illis maniacis, qui actiones merè brutales exercent, cum eadem prorsus uniformitate sicut bestiae, ex qua uniformitate agendi arguitur defectus libertatis.

171. Quæstio ergo præsens est, in quibusnam suppositis impediatur illa cognitio. Respondeo primò, quoad Infantes, cum distinctione. Vel accipis Infantiam in significatione grammaticali, secundum distinctionem ætatem, vel in significatione Theologica. In prima acceptione dico, plerumque durare illam indispositionem cerebri, impeditivam Iudicii comparativi, usque ad septimum annum inclusivè, ex communi medicorum & physicorum iudicio: unde nisi ex valde prægnantibus signis colligi possit, quòd malitia ætatem suppleverit, præsumuntur Infantium actiones non esse liberæ libertate Theologica, hoc est, circa honestatem & inhonestatem. In secunda acceptione dico quæstionem esse ineptam, nam Infantis Theologicè sumpti definitio est: Persona cui ob defectum dispositionis & ætatis deest libertas honestatis & inhonestatis. Eadem ratio est de ebrijs & amentibus.

172. Quoad dormientes quæstio rectius formatur: qui enim somniat, verè dormit, neque tamen clarè & certò constat, utrum in somnio non deliberet, comparet objecta, vnumque præ alio eligat. De his ergo,

Dicendum est, longè probabilius esse, quòd dormientes careant libertate. Ratio est imprimis à posteriori, quia somniantes quandoque imaginantur se operari, quæ deinde vigilantes vehementissimè detestantur. Ratio à priori seu à fortiori est, quia sensus difficilius ligantur quàm intellectus, ut patet, propter operationum imperfectionem: sed in dormientibus ligantur sensus externi, ita quidem ut sensus internus vivacissime repræsentet objecta, ac si sensibus externis perciperentur: ergo multò magis censendum est, impediri vñum rationis requisitum ad libertatem. Sed de his Philosophi.

CONTROVERSIA IV.

Utrum Libertas actus sit separabilis ab actu.

173. Quando de Libertate actus primi, hoc est, de potentia proxima liberè operandi, indubium esse debet, eam non identificari adæquate cum potentia volitiva: est enim ab illa separabilis, quandoquidem, ut vidimus præcedente

controversiâ, sæpè nostra voluntas non sit expedita ad liberè operandum, ad minimum ergo superaddit cognitionem indifferentem: item in sententia exultimante posse Deum etiam stante cognitione indifferente, denegare concursum ad actum voluntatis, dicendum insuper esset, includi in actu primo paratum Dei concursum.

174. Controversia est, & meo iudicio difficilis, an libertas in actu secundo sit ab actu ipso voluntatis separabilis, vel potius illi essentialis, non minùs quàm cognitionibus supernaturalibus dicitur esse essentialis veritas, hoc est inseparabilis ab actu.

175. Prima sententia est, Libertatem actus secundi esse separabilem ab actu, & per consequens, vel esse denominationem partim intrinsecam partim extrinsecam, vel modum superadditum: quem tamen modum quia DD. communiter rejiciunt, ideo absolute tradunt, esse denominationem partim intrinsecam partim extrinsecam. Ita Vasquez, Suarez, Salas, Lugo, Arriaga, Oviedo.

Secunda sententia docet, Libertatem esse actui voluntatis essentialem, & inseparabilem. Ita Hurtadus de Mendoza, & fatente Card. de Lugo plures antiqui, ut immeritò dixerit Vasquez d. 55. n. 13. contrariam opinionem esse omnium. Eandem docent RR. communiter.

176. Ut constare possit de Veritate hujus sententiae, examinanda sunt capita illa, ex quibus adversarij exultimant probari posse separabilitatem. Tria autem sunt huiusmodi capita. Primum est, quòd putent hunc numero actum voluntatis, qui modò procedit ex cognitione indifferente, hoc est, proponente objecta contraria, quæ talia, cum eorum comparatione inter se, posse procedere ex cognitione non indifferente, sed determinante ad amorem vñius objecti, proponendo nimirum illud sine malo admixto, aut Bono contrario. Secundum caput est, quòd adversarij putent, etiam stante cognitione indifferente, posse Deum determinare ad vnum actum quoad speciem, non offerendo concursum nisi ad volitionem hujus objecti. Tertium caput est, quòd putent, posse hunc actum, qui modò elicitur sine vñlo imperio efficaci voluntatis, elici ex imperio voluntatis efficaci, existente pro priori signo naturæ, & inferente necessitate antecedentem actui imperato, non minùs quam ad voluntatem ambulandi sequitur necessariò ambulatio. His tamen non obstantibus

177. DICO, probabilius esse, quòd libertas non sit separabilis ab actu. Probanda est Conclusio evertendo fundamenta adversariorum paulò antè relata.

r,

§. Actus

§. I.

*Actus liber essentialiter supponit decretum
DEI, offerens concursum indifferentem,*

178. **E**xemplum sit Volitio laborandi propter honestatem laboris, non obstante ejus molestia, & jucunditate otij, quæ per cognitionem præviam representatur. Jam sic argumentor. Volitio laborandi posita habet, ratione libertatis annexa, perfectionem, propter quam homo est specialiter laudabilis & amabilis ut finis *CVI*. quo modo non esset laudabilis propter quamcunque operationem non liberè factam: sed hoc non esset verum, si hic actus posset non esse liber ex defectu concursus indifferentis, seu quod idem est, si hic actus posset elici cum solo concursu determinato ad amorem laboris: ergo actui huic est essentialiter procedere ex concursu indifferente. Majorem concedunt omnes. Minorem probare contendit Card. Pallavicinus ex principio universali, quod omnis perfectio, quæ non habet puram rationem medij, debeat esse intrinseca. Verum hac probatione prætermittà, quæ videri posset supponere quod est in questione, probo minorem specialiter de perfectione libertatis, hoc argumento. Si hæc eadem volitio laboris, posset conjungi tam cum concursu indifferente, quam cum concursu determinato, non esset homo magis laudabilis & amabilis in primo casu, quam in secundo: consequens ipsi adversarij negant, & est contra hypothesin: ergo non potest ita conjungi. Probo consequentiam. Tunc homo non est magis laudabilis in vno quam in altero casu, quando in vno casu non plus facit, nec plus superat difficultatis ex parte sua, quam in altero casu: sed quidquid homo faceret in primo casu, faceret etiam in secundo, & contra: ergo non mereretur plus laudabilitatis in primo casu quam in secundo.

179. Responderi posset primò: hominem facere aliquid in primo casu, quod non faceret in secundo, non quidem aliquem actum vitalem, aut effectum aliquem simplicem seu incomplexum, sed complexum aliquod seu aggregatum ex concursu indifferente, & volitione laborandi.

180. Sed contra. Quod in primo casu resultet ex amore laboris tale aggregatum, & in secundo aliud, non provenit ab aliqua electione hominis, cum homo nihil sciat de aggregato quod resultabit, nescit enim, nec experitur, qualem concursum Deus offerat, indifferentemne an determinatum: ergo per datam responsionem non ostenditur major laudabilitas in primo quam secundo casu. Nam etsi demus, aggregatum primi casus esse magis amabilem quam aggregatum secundi casus, hæc tamen major amabilitas non tribuit homini majorem laudabilitatem; quia quæ talis non est ab homine. Declaro rem in exemplo. Melius utique est, homini indigenti, habere trecentos florenos quam tantum ducentos.

Fingamus duos esse quorum vnus habeat centum alter ducentos, meque hujus ignarum donare vique centum: hoc casu in vno facerem aggregatum ducentorum, in altero trecentorum, neque tamen propterea mererer plus gratiarum actionem apud secundum quam apud primum, quia voluntariè & formaliter non plus dedi vni quam alteri. quod verò in vno resultet aggregatum melius, non tam provenit à mea liberalitate, quam ab alterius præhabito peculio. Sic plane res se haberet in casu nostro, ut consideranti patet.

Responderi posset secundò. me in priori casu ideo esse laudabilem, quia posui amorem laboris tunc, cum possem ponere amorem otij: verò in secundo casu posui amorem laboris tunc, quando non potui ponere amorem otij.

181. Sed contra. hoc quod est: *conjungam amorem laboris cum potentia ad otium* secundum adversarios in re ipsa aliud non est, quam positio amoris & concursus Dei indifferentis: atqui ego non pono concursum indifferentem, sed solum amorem, quem etiam ponerem in secundo casu: ergo necdum ostensum est, me in priori casu aliquid laude dignum egisse, quod non etiam agerem in secundo casu.

182. Responderi posset 3. Tanetsi non eligam inter illa duo aggregata seu complexa superius posita, nempe inter aggregatum ex concursu indifferente & amore laboris, & inter aggregatum ex concursu determinato & amore laboris: eligo tamen inter duo alia, nimirum eligo aggregatum ex concursu indifferente, & amore laboris præ aggregato ex concursu indifferente & amore otij: quia ego determino concursum indifferentem ad amorem laboris, & non otij. casu verò quo Deus non offerret concursum indifferentem, ego nihil determinarem, sed determinaret.

183. Contra. Tò *Determinare concursum indifferentem* vel est prædicatum intrinsecum & essentialiter amori laboris, vel non est: si affirmas habeo intentum, & subsumo: atqui in secundo casu non haberet amor laboris illud prædicatum, ut fatentur adversarij: ergo esset alius omnino actus. Si negas: quæro: quid ergo in re ipsa est illa determinatio? Nihil aliud, dicunt, quam amor & concursus indifferens. Ecce! jam hæc responsio coincidit cum prioribus, & non ostendit, quid majore laude dignum agatur in primo casu quam in secundo. Et sanè deberent advertere adversarij, determinationem ad actum liberum esse prædicatum essentialiter actus liberi, & specialem tendendi modum, nulli amori necessario convenientem, & in hoc consistet major laudabilitas, ut paulò post magis declarabitur.

184. Responderi posset 4. & afferri exemplum adversarij familiare ad suam sententiam declarandam. Si pictori, inquit, offerretur frons ab alio picta, ut illi subjungeret nasum: tunc si pictor pingeret nasum fronti proportionatum, laudem ab arte mereretur: quod si frons

fuit minor, & pictor eundem nasum subjecit quem fronti majori subiecerat, non laudatur, quia minori fronti nasus non est proportionatus. Ecce! in utroque casu pictor planè idem faceret, nec plus in vno quam in altero, sed quia in vno compleret aliud aggregatum quam in altero, ideo laudem mereretur in vno & non in altero: ergo idem in nostro casu dici potest, nempe, quia licet homo non plus faciat in vno quam in altero formaliter, facit tamen aliud & plus completivè.

187. Sed contra. Vel loquimur de amabilitate & laudabilitate picturæ seu imaginis secundum se, vel de laudabilitate pictoris. Si de prima: exemplum non est ad rem; nam pulchritudo proportionis est perfectio habens putam rationem medij, & non reddit suum subiectum amabilem ut finem *CVI*, sed solum est amabilis quatenus servit ad iucundum aspectum, & delectationem inde consequentem, & de his perfectionibus fatemur eas posse consistere in aggregato, qualia sunt pleraque artificia. Si verò loquimur de laudabilitate artificis (de qua debet esse sermo, ut exemplum ad rem faciat) tunc exemplum, si rectè applicetur, facit pro nostra sententia. Pictor enim laudatur ob peritiam quam habet, proportionandi nasum fronti: hac autem peritia respicit intrinsecè & essentialiter illud totum aggregatum: quare, si nasum illum subjungeret minori fronti, non operaretur ex priore peritia, sed potius ex imperitia. Item, si eundem nasum subieceret quidem fronti proportionatæ, sed casu, non ex peritia comparativa, juxta regulas proportionis, non mereretur laudem ex proportionem, ergo si exemplum bonum est, potius dicendum est, volitionem laborandi esse laudabilem propter intrinsecum respectum ad concursum indifferentem, & propter essentialiter cum illo connectionem, & hoc ideo, quia est essentialiter & formaliter Determinatio.

188. Confirmo discursum ex doctrina Card. de Lugo, quam tradit in 1. 2. M. S. agens de causa peccati, & ostendens Deum, etsi per eandem cum creatura actionem influat in actum peccaminosum, non tamen esse causam per se illius, quia Deus non determinat, sed determinatur. Porro quia difficile captu est, quomodo fiat hæc determinatio, nisi causa secunda prius operetur quam causa prima, non possit autem prius operari formaliter aut realiter, propter indivisibilitatem actionis, ideo hoc explicat Lugo per diversas formalitates, seu diversos formales respectus, quibus volitio libera, seu productio illius respicit aliter causam secundam quam primam. Verba ejus hæc sunt. Ideo quando operatur, dicitur nostra voluntas determinare potentiam Dei ad concurrendum, & non econtra, quia scilicet illa operatio procedit solum à nostra voluntate ut à causa operante voluntariè & liberè, libertate immediata, seu ut causa, quæ sola operatur immediatè ex cognitione indifferente objecti propositi: Deus verò licet

operetur liberè libertate quasi remotà, quatenus liberè applicuit suam omnipotentiam per voluntatem, non tamen operatur liberè libertate quasi proximà. Hac Lugo. Quæ tamen doctrina ut declaret difficultatem cui adhibetur, necesse est ut loquatur de diverso respectu intrinsecò, quo operatio respicit voluntatem humanam ut immediatè ex cognitione indifferente operantem, Deum verò ut solummodo remotè liberè operantem: unde si Deus determinaret ad actum, respiceretur ut proximè liberè operans, voluntas humana verò ut nullo modo liberè operans: ergo esset alia operatio tunc, quam quando voluntas humana liberè operatur: ergo determinatio est actui intrinseca.

187. Probatur Conclusio 2. Ab experientia superius insinuata. Experimur, inquam, manifestè, nos non ita necessitari ad volendum laborem propter honestatem laboris, stante cognitione indifferente de molestia ejusdem laboris, sicut necessitatur ad simplicem complacentiam ex cognitione illius honestatis: ergo in objecto illius experientie consistit ratio libertatis: atqui non experimur immediatè & in se decretum Dei, sed tantum nostros actus internos cognitionis & volitionis: ergo actus voluntatis liber habet talem tendendi modum, qui sit inseparabilis à decreto indifferente, & non possit elici nisi dependenter ab hujusmodi decreto. Quod si quis hanc experientiam neget, non habeo aliud quod dicam, nisi me ita experiri, nempe quod ita eligam laborem, ut potuissim eligere otium, nec tamen potuerim omittere actum complacentiæ, hoc, inquam, ego non minùs experior, quam, me non posse idem simul velle & nolle, affirmare & negare.

188. Probo Conclusionem 3. Voluntas est potentia, quæ nec divinitus quidem operari vitaliter potest, nisi directà ab aliqua præcedente cognitione, quia nihil potest esse volitum nisi præcognitum: unde non potest Deus prædeterminare ad odium, si præcedat sola cognitio bonitatis, nec econtra. Hinc autem rectè colligitur, non posse Deum prædeterminare aliquem actum voluntatis, nisi immittendo pro priori naturæ cognitionem ex natura sua idoneam ad prædeterminandum talem actum: sicut enim voluntas non potest velle incognitum, ita non potest velle necessariò nisi cognitum cognitione idoneâ ad sic necessariò volendum. Subsumo. atqui cognitio proponens objectum cum indifferentia, hoc est, suadens simul & dissuadens objectum, non est ex natura sua idonea ad determinandam voluntatem potius ad amorem quam ad fugam: ergo stante tali cognitione non potest Deus offerre concursum determinantem ad vnum: hoc enim faciens suppleret defectum cognitionis determinantis & rapiensis: atqui Deus non potest supplere influxum cognitionis, alioquin posset facere, ut voluntas vellet objectum nullo modo cognitum: ergo nec potest determinare ad vnum, quando non adest cognitio ex natura sua rapiens & deter-

& determinans : ergo stante cognitione indifferente non potest Deus offerre nisi concursum indifferente.

§. II.

Actus liber Essentialiter procedit à cognitione indifferente.

189. DICO, hanc entitatem actûs qui est liber, non posse elici, quin præcedat cognitio directiva indifferens, hoc est, representans bonum & malum, motivum alliciens & motivum absterrens. Probatur 1. Si actus voluntatis liber non præsupponeret essentialiter cognitionem indifferentem & comparativam, nulla amplius superesset ratio quâ probari posset, cognitionem motivi absterrentis præsupponi pro priori naturâ ad actum voluntatis, sed haberet se merè concomitanter: consequens est contra omnes. Sequela probatur, quia cognitio non representans aliquid in quod feratur actus voluntatis, non tenet se pro priori naturâ: atqui secundum adversarios actus voluntatis nullo modo tendit in motivum absterrens, sed in solam bonitatem, & motivum alliciens, cuius solius cognitio sufficeret ad productionem huius actûs: ergo hæc sola præcederet pro priori naturâ.

190. DICES, actum voluntatis denominari liberum à cognitione indifferente, quâ cum sit entitas indivisibilis, hoc ipso non potest nisi tota præcedere pro priori naturâ.

Sed contra. Quia in sententia adversariorum non est necesse, cognitionem præcedentem esse indivisibilem, sed poterit alia esse quæ representat motivum alliciens, & alia quæ motivum absterrens. hæc autem non habebit prioritatem naturâ, ut ostensum est.

191. Probatur Conclusio 2. In ipso libertatis exercitio experimur, nos operari ex prævia cognitione non tantum motivi alliciens, sed etiam absterrentis: quia experimur nos laudabiliter egisse: sicut e contra conscientia remorsus ostendit, nos culpabiliter egisse: ergo experimur nos operatos esse dependentem à cognitione motivi contrarij seu absterrentis: atqui non experimur in se decretum Dei concurrenti intuitu cognitionis de motivo absterrente. ergo experimur hanc dependentiam in aliquo actu nobis intrinseco: atqui ad hanc experientiam salvandam non sufficit, experiri cognitionem de motivo absterrente, & volitionem contrarij, nam utrumque horum experiremur, etiamsi cognitio motivi absterrentis haberet se merè concomitanter: ergo hæc experientia non potest aliter salvari, quam dicendo, quod actus ipse voluntatis habeat essentialem respectum ad objectum tam alliciens quam absterrens, seu retrahens, adeoque essentialiter præsupponat utriusque cognitionem, sive illa sit vna simplex, sive duplex. Quando ergo liberè eligo laborem propter suam honestatem, actus voluntatis non solum dicit: *volo labo-*

rem, quia honestum est laborare: sed etiam dicit: non obstante laboris molestia. seu quod idem est. Volo laboris honestatem quantumvis conjunctam cum aliqua molestia, & exclusivam iucunditatis quæ posset in otio.

192. Probatur Conclusio 3. Omnis voluntas libera est essentialiter connexa cum decreto Dei indifferenter concurrente, ut §. præcedente probatum est: sed decretum indifferens est essentialiter connexum cum cognitione indifferente, ut per se notum est, non enim potest Deus offerre concursum ad actus oppositos, nisi præcognoscatur objecta opposita. Ergo &c.

193. Probatur. 4. Omne exercitium libertatis est quædam victoria, quâ voluntas vincit quodammodo seipsam, seu resistentiam in amplectendo altero ex bonis oppositis. Hæc autem victoria debet necessariò inesse adæquatè & essentialiter ipsi actui virtuoso: ab hac enim victoria redditur actus difficilis: atqui non potest hæc victoria inesse actui, nisi essentialiter tendat in objecta contraria, vnum amplectendo alterum respiciendo seu repellendo. Ergo &c.

194. Confirmatur 1. Victoria hæc consistit essentialiter in præelectione vnius præ alio etiam eligibili, & bono: sicut ergo intellectus non potest suadere voluntati, vnum esse alteri præeligendum, sive, vnum habere bonitatem præeligibilem præ altero, & impossibilem cum illo, nisi tendat in utrumque, ita voluntas victoriosa & præelectiva non potest non tendere in utrumque illorum, ex quibus vnum præeligitur, alterum postponit.

195. Confirmatur 2. Omne exercitium liberum est Electio inter duo: sed hæc electio debet esse adæquatè intrinseca actui: ergo actus liber debet essentialiter respicere utrumque illorum ex quibus eligit.

Respondetis, negando subsumptum, & dices, eundem actum, qui modò est electio propriæ cognitionem indifferentem præcedentem, potuisse non esse electionem, si nimirum præcelleret cognitio de sola bonitate laboris.

Sed contra. Hoc non minus gratis & contra rationem dicitur, quam diceretur, quod actus opinativus non sit essentialiter opinativus, nec essentialiter tendat in incertitudinem objecti formalis, sed denominetur opinativum per adiunctam cognitionem de probabilitate objecti oppositi, quod sanè nemo dixerit.

196. Confirmantur hæcenus dicta, animadvertendo, quomodo voluntas in suis actibus modisque tendendi imitetur intellectum: nam sicut aliqui actus intellectus sunt essentialiter immediati, alij mediati, ita actus voluntatis alij sunt immediati, alij mediati: item sicut actus Conclusionis tendit essentialiter in obliquo in objectum præmissarum, ita actus, quo volumus aliquid per media, tendit in obliquo in media, & male quis diceret, quod voluntas tendat præcisè in finem ex cognitione representante necessitatem mediæ.

Item sicut enuntiatio repræsentative confert vnum cum alio, prædicando vnum de alio, nunc affirmativè, nunc negativè, ita voluntas per electionem confert vnum cum alio, præferendo vnum alteri, vnum prosequendo, alterum fugiendo: denique, sicut actus opinativus intrinsecè & essentialiter differt ab evidenti, quod ex sua essentia præsupponat imperium voluntatis, & cognitionem fallibilitatis motivi, evidens verò determinetur ab apprehensione suavis terminorum, ita actus voluntatis liber dicit intrinsecè dependentiam à cognitione motivorum oppositorum, necessarius verò dependentiam à cognitione determinante ad vnum.

197. Ex dictis colligitur, actus voluntatis semper attingere per intrinsecum respectum omnia motiva, quæ ab intellectu proponuntur, sive ea sint allucinantia, sive absterrentia. Et quidem si motiva secundum se allectiva hinc & nunc ab operante non curentur, vocantur *motiva neglecta*, & etiam attinguntur ab actu subsequente; & sic potest actus liber in triplex motivum ferri, modis tendendi formaliter diversis. In exemplo. Proponitur mihi studium, primò, ut secundum se honestum: secundò, ut vile ad promotiones: tertio, ut vile ad vanum plausum obtinendum: simul etiam proponuntur motiva absterrentia, nempe studij difficultas & molestia. Jam si quis velit studere, non quidem amore vani plausus obtinendi (quem nihili facit) bene tamen amore honestatis, aut promotionis, tunc motiva allucinantia erunt honestas, & conducibilitas ad promotiones, motivum absterrens erit molestia; motivum neglectum erit conducibilitas ad vanum plausum. Exprimetur hic actus hoc modo. *Volo studere, non obstante difficultate, non quidem ut vanum plausum obtineam, sed ut me honestè occupem, & aliquando promovear.*

198. Confirmantur hæc denique ex infra dicendis. Ad hoc ut actus sit honestus, debet ferri in omnes circumstantias, & dicere: *Volo hoc, quia ex nullo capite est inhonestum.* prout tradit expressè Card. de Lugo. atqui hoc non potest actus pronuntiare, nisi tendat in omnia illa capita paulò antè enumerata, ex quibus vnum est malitia absterrens: ergo si actus pronuntiat se velle obiectum, quia non inhonestatur ab vlla malitia annexa, debet in hanc ferri: ergo essentialiter præsupponit cognitionem indifferenter.

§. III.

Imperium non potest inferre necessitatem actui capaci libertatis.

199. Difficilius vrgent adversarij ex actu Imperante efficaci, quo mihi v.g. impero actum alicujus virtutis, tunc enim actus imperans est efficax & consequenter, quia actus imperatus est in mea potestate, hic ipse sequitur pro posteriori natura: atqui ut sic non erit liber formaliter, quia

sequitur ex aliquo antecedente necessariò, sicut ambulatio externa, & tamen ille actus imperatus secundum essentiam suam spectatus, est capax libertatis, si nimirum eliceretur sine imperio reflexo: ergo saltem interveniente imperio, potest libertas separari ab actu.

200. Ad hanc difficultatem P. Martinus Esparza q. 14. a. 4. respondet his verbis: Actus inquit, efficaciter & omnino determinatè imperans alium actum, seu quoquo modo omnino prædeterminans efficaciter voluntatem ad alium actum, seipso formaliter & præcisè ex vi sui motivi, superat omnem difficultatem, omniâque motiva avertentia ab actu imperato: ideoque actui imperato, ex quo sic imperatus est, nihil superest præstandum in hoc genere, sed adhæret motivo suo peculiari, absque resistentiâ & victoriâ motivi cujusquam contrarij, neque est comparativus motivorum invicem impossibilem, vtpote non repugnantium amplius sibi invicem, aut contententium de victoriâ. Opposita omnia conveniunt actui immediatè libero, & non imperato efficaciter & determinatè. Differunt ergo intrinsecè actus ita imperatus & non imperatus; ac proinde fieri minimè potest, ut idem actus transeat de non imperato in imperatum, aut e converso. Quapropter actus immediatè liber, habet bonitatem amabilem reflexè vel actui gaudij consequenti ad existentiam ipsius, vel amore purè concomitanti, vel desiderio sui pro tempore antecedente, non verò amore efficaci & determinato priori prioritatè naturæ. Hæc ille. Itaque hic author non admittit vllum actum voluntatis imperabilem imperio propriè dicto, (prout inculcat sapius, præsertim q. 38. de merito ad 7. & q. 41. de Char. §. ante probationem) qui sit libertatis capax & electivus inter motiva opposita.

201. Admitto, posse in voluntate dari actus imperatos non electivos, sed habentes solum motivum Bonitatis, ut cum mihi reflexè imperarem voluntatem comedendi carnes propter ejus jucunditatem, & quia non est prohibitum: admitto inquam, in hoc casu dari posse volitionem comedendi propter jucunditatem præcisè, qualis nimirum daretur, si nullum motivum absterrens proponeretur. Caterùm

202. Censeo imprimis, responsionem P. Martini Esparza non satisfacere præsentì difficultati & scopo adversariorum, quorum argumentum procedit, quando mihi impero actum alterius virtutis, v.g. quando mihi ex motivo obedientiæ, & propter præceptum Ecclesiæ impero actum Religionis, volitionem scilicet audiendi sacrum propter honestatem cultûs divini. vnde sic argumentantur. Actus aliarum virtutum sunt imperabiles: sed hi sunt capaces libertatis: ergo actus capaces libertatis sunt imperabiles: sed quando imperantur, non sunt formaliter & immediatè liberi: ergo potest libertas separari ab actu capaci libertatis.

Z

203. Ad

203. Ad hoc argumentum juxta sua principia debet P. Martinus Esparza vel negare majorem, vel distinguere: omnes actus aliarum virtutum sunt imperabiles, negatur; aliqui conceditur, & hos negaret esse capaces libertatis.

Breviter P. Esparza debet negare, posse actum alterius virtutis capacem libertatis imperari imperio tenente se pro priori naturæ, ut patet ex verbis relatis.

204. Hoc autem ego non possum conciliare cum ejusdem authoris doctrina, quam tradit de Charitate loco citato, ubi docet, quod Charitas possit imperare omnium aliarum virtutum actus, non tamen actus Charitatis possit imperari ab actu ullius alterius virtutis. Loquitur autem de Imperio propriè dicto, prout ibidem protestatur. Quod autem etiam loquatur de actibus aliarum virtutum capacibus libertatis, clarè, nisi fallor, colligitur ex ejus verbis, quibus probat, Charitatem posse imperare actus aliarum virtutum. Quia, inquit, *habitus intentivus alicujus finis, potest propter eundem finem velle efficaciter, & vi atque causâ litate suâ intrinsecè efficaci, consequi omnia media vtilia in ordine ad eundem finem, & exequibilia ab intendente finem. Sed Habitus Charitatis est intentivus ultimi finis, in ordine ad quem ceterarum NB. virtutum omnium actus sunt media vtilia, & exequibilia ab habente charitatem: ergo potest efficaciter velle, id est, efficaciter imperare actus omnium virtutum.* Hæc ille. In quibus conciliandis alijs, qui hæc authoris principia sequuntur, laborent, ego ejus responsione sepositâ

205. DICO, actum imperatum (sive voces imperium propriè, sive impropriè dictum) ex se capacem libertatis, manere formaliter liberum, etiam pro illo instanti, quo est imperatus. Ita Suarez lib. 12. de Gratia c. 11. n. 11. quem secutus est Card. Pallavicinus.

206. Probatur 1. à posteriori, ex absurdo. Ex contraria sententia sequitur, contingere posse, ut actus virtutis imperatus non sit formaliter liber, quando vel maxime liber esse deberet, & quando est obligatio eliciendi eum ut liberum, & quando illum impero in hunc finem, ut satisfaciam obligationi: consequens est ex terminis absurdum. Ergo & id vnde sequitur. Probo sequelam in casu quem DD. communiter hæc examinant. Ponamus peccatorem in articulo mortis v. g. naufragij constitutum, non habere copiam confessarij, quo casu unicuique medium salutis superest Contritio: tenetur ergo naufragus contritionem sibi imperare pro illo instanti, ex amore salutis propriæ, ad quam procurandam lege charitatis obligatur: hæc potro contritio, in adversariorum sententia non esset formaliter libera, sed solus actus imperans esset formaliter liber: atqui tunc deberet vel maxime esse libera contritio; nam actus imperans, cum non sit actus charitatis, non habet privilegium soli Contritioni concessum, ut sine Sacramento justificet, & quidem ut meritum de congruo. Ergo actus

imperatus debet habere formalem libertatem, contradistinctam à libertate actus imperantis.

207. Ut huic argumento solutionem adhiberent, varias vias tentarunt adversarij. P. Vasquez facile responderet in suis principijs, quod Contritio justificet formaliter, ac proinde nihil intersit, utrum liberè vel non liberè eliciatur, sicut nihil interest, quod gratia sanctificans infundatur absque libertatis nostræ exercitio, ut justificet, cum sit forma adæquata hujus effectus formalis: esse sanctum. Verum hoc principium à nobis suo loco negabitur.

208. P. Hurtadus Mendoza & P. Esparza negant, actum Charitatis posse ab ulla alia virtute imperari imperio propriè dicto. Verum hoc nihil enervat argumentum factum. Nos enim per Imperium aliud non intelligimus, quam volitionem reflexam efficacem Contritionis, que si posset stare cum negatione Contritionis, argueretur homo idem simul velle & nolle. Hujusmodi volitionem efficacem posse haberi in casu posito, mihi certum est; & non video quomodo à P. Esparza possit id negari, qui docet *penitentia virtutem specialem, esse Reflexivam, cuius objectum formale sit, honestas in procurandis medijs destructivis peccati & reliquiarum ejus: atqui medium omnium præstantissimum est Contritio: ergo ad virtutem specialem Penitentia pertinebit hoc procurare: sed non potest procurare aliter quam imperando: ergo virtus interior potest in aliquo sensu imperare actum Charitatis.* Hoc ergo admissio in actu Charitatis, habemus intentum, & dicimus, omnem actum capacem libertatis, posse esse reflexè efficaciter volitum, retentâ propriâ formali libertate: sed de hoc iterum infra.

209. P. Ripalda pro responsione supponit aliud principium, nimirum actum imperatum tam internum quam externum, addere actui imperanti novam & distinctam rationem meriti etiam si non sit formaliter liber. Verum hoc principium suo loco impugnabitur: & etiam si verum esset, non propterea dici posset, præmium actus imperati fore majus præmio actus imperantis, prout tamen contingeret in casu posito, ubi actus imperans non justificaret, sed actus imperatus.

210. Card. de Lugo & P. Oviedo respondent, Deum acceptare tunc actum imperantem tanquam meritum de congruo non minus, quam si ipsa Contritio liberè poneretur. Ratio est, quia cum tunc Gratia sanctificans non detur propter meritum de condigno, sed tantum de congruo, poterit Deus solam quidem attritionem non acceptare, acceptare tamen, si addatur ei Contritio, sine novo merito; sicut, (inquit Lugo) acceptat voluntatem Martyris, si conjungatur cum ipsa morte, ad destruendum peccatum originale, quam non acceptaret, si non sequeretur mors, licet mors actualis nullum novum meritum superaddat.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

211. Sed contra. Cum Deus in nullo alio casu acceptaret Contritionem non liberam, gratis divinatur, in casu nostro acceptaturum esse; alioquin alius denique diceret, acceptaturum esse Deum, etiamsi nec actus imperans esset liber.

Probatur Conclusio 2. à priori. Quidquid est in potestate mea, & cognoscitur esse in ea, illud possum quia tale efficaciter velle. Atqui actus liber alicujus virtutis est in potestate mea, & quando mihi præcipitur vel consulitur, cognosco illum esse in potestate mea: ergo possum illum efficaciter velle volitione reflexâ: atqui hæc efficax volitio non minùs obtinet actum volitum, quàm obtineat actum externum efficaciter imperatum pro priori naturâ: ergo si hoc sentiu velimus illam volitionem reflexam vocare Imperium, stabit cum libertate actus voliti, alioquin volendo aliquid efficaciter destrueret id quod vellet, quod dicere inconveniens est.

212. Confirmatur 1. Dux sunt instituta bonitates, ob quas expedit elici actum virtutis, prima bonitas est bonitas objecti directè voliti per actum virtutis, v. g. Bonitas Dei: Altera est bonitas ipsius actus, & hæc quidem aliquando est actui essentialis, nempe honestas & laudabilitas; aliquando est illi contingens & accidentalis, v. g. Contritioni est contingens, quod sit justificativa. Quod attinet ad priorem bonitatem essentialem, actui fortè non fuisset necesse institui à natura possibilem actum reflexum distinctum, quo illam bonitatem possemus velle; quia probabile est, omnem actum intentionalem esse essentialiter supra se reflexum, & volitionem sui secundum bonitatem sibi essentialem: at verò propter bonitatem accidentalem debebat esse possibilis actus reflexus, quo possem velle talem actum, v. g. quia servit ad justificationem, quia servit ad satisfaciendum præcepto, & exercendam obedientiam &c. Si ergo ille actus non habet hujusmodi bonitatem accidentalem, nisi in quantum est formaliter liber, hoc ipso debuit natura instituere possibilem actum reflexum efficacem, & non destructivum libertatis.

213. Confirmatur 2. Potest Deus præcipere aliquem actum Virtutis v. g. Religionis exercende in oblatione holocausti vel sacrificij, ob specialem honestatem illius actus; & tale præceptum est vtiq; observabile ex motivo obedientiæ: omne enim præceptum in hunc finem adhibetur, ut possit esse (non dico ut sit) motivum faciendi rem præceptam: atqui illud præceptum non potest aliter observari ex motivo obedientiæ, nisi imperando actum virtutis v. g. Religionis qui præceptus est: porro specialis honestas hujus actus, non obtinetur nisi ipse actus Religionis sit formaliter liber: ergo etiam quando procedit ex imperio, debet esse formaliter liber.

Confirmabuntur dicta ex S. Thoma, in fine hujus tractatus cap. 6.

contr. 2.

214. Obijciunt primò. Libertas in actu primo dicit duplicem potentiam, nimirum ad objecta opposita; atqui ex illis oppositis non ponitur nisi unum: ergo potentia ad alterum habet se per accidens, & non influit in actum: ergo etiamsi abesset, adhuc fieret idem actus: atqui tunc non esset liber: ergo posset libertas separari ab actu. R. Negando omnes consequentias. Poneretur quidem tunc volitio, sed diversa speciei, utpote non electiva, non victoriosa; & ad hanc non habet se per accidens cognitio de oppositis, sed per se & essentialiter requiritur.

215. Obijciunt 2. Volitio intelligitur formaliter libera, præcisè per hoc, quod intelligatur volitio posita cum potentia ad oppositum, secluso omni prædicato intrinseco, exigente potentiam ad oppositum: ergo formaliter loquendo libertas completur per aliquid extrinsecum volitioni. R. Aliud est, quod per errorem vel abstractionem posset concipi actus sequens ad potentiam indifferentem, non intellecto essentiali respectu actus ad illam potentiam, & de hoc non est præfens disputatio; aliud verò est, quod hoc possit realiter fieri, vel sine errore & præcisione intelligi, nam fundamenta allata probant oppositum.

216. Obijciunt 3. Veritas & Falsitas sunt denominationes partim intrinsecæ partim extrinsecæ: ergo etiam libertas. R. Negando consequentiam, quia in prioribus non militant argumenta, quæ allata sunt pro libertatis inseparabilitate.

Obijciunt 4. Et specialiter probare nituntur, saltem per actum imperantem tolli libertatem actus imperati. Actus imperans efficax non est conjungibilis cum negatione actus imperati: atqui actus imperans præcedit pro priori naturâ: ergo tollit indifferentiam ad opposita, & consequenter libertatem actus imperati. R. Actum imperantem præcedere quidem pro priori naturâ actus aliarum potentiarum, quia aliæ potentiæ determinantur à voluntate ad agendum, v. g. Potentia locomotiva, neque sunt potentiæ formaliter libere, at verò non præcedere actum voluntatis, quia Voluntas est Potentia seipsam determinans per ipsum actum, & ideo tam actus reflexus quàm directus ponuntur simul naturâ & concomitanter, & uterque actus formaliter vincit objectum contrarium; & ideo actus reflexus abusive dicitur Imperium, modo supra explicato.

217. DICES. Si uterque actus est formaliter liber, non apparet quare non possit actus imperans poni sine imperato, quod tamen negandum est, alioquin posset homo in eodem instanti idem simul velle & nolle. Veller enim actum imperatum, quatenus haberet actum imperantem seu reflexam volitionem illius; Noller autem eundem,

Z 2

eundem, quia liberè eum omitteret. *¶* Etiam si uterque actus sit formaliter liber, est tamen actus imperans reflexus supra alterum, & est efficax volitio illius: quapropter ex vi cognitionis taliter proponens objecta tum actus imperantis, tum actus imperati, necessitatur voluntas ad hoc disjunctum, ut vel utrumque eliciat, vel utrumque omittat; & quia actus imperans essentialiter præsupponit huiusmodi cognitionem, ideo actus imperans nunquam potest poni sine imperato. Econtra verò, quia posset dari cognitio proponens objecta soli actus imperati, ideo iste posset poni sine actu imperante. Est ergo inter hos actus connexio non mutua. Quidam moderni, inhaerentes principijs P. Martini Esparza, negant hanc connexionem non mutuam, arbitantes omnem actum reflexè per alium actum volitum, habere se pro posteriori naturæ, & carere formali libertate, inducti fortassis à citato Authore, qui locis suprà citatis, & passim alibi, hoc ipsum videtur supponere, non distinguens inter Imperium propriè & impropriè dictum. Verum hanc connexionem non mutuam, eodem prorsus modo, quo nos eam tradidimus, admittit tandem q. 38. de Merito, in Responsione ad 7. his verbis: *Quod si quis alterum ex duobus actibus purè comitantibus invicem, absque ullo inter se ordine causalitatis & naturæ, seu realis durationis, velit dicere Imperantem, & alterum Imperatum, propter NB. connexionem non mutuam eorum inter se, nihil contradico quoad meritum peculiare actus tum imperati, tum imperantis eo sensu.* Hæc verba si legissent, non habuissent causam dicendi, quòd qui habet generalem voluntatem servandi omnia præcepta, & eodem instanti advertit ad obligationem credendi aliquam revelationem Dei, quòd inquam vi illius prioris actus, non posset esse formaliter libera pia affectio credendi, quod est omnino falsum. Sed ejus impugnatio aliò reservatur.

218. Urgebis. Posset aliquis sibi imperare eodem actu, & pro eodem instanti, actum fidei circa amabilitatem Dei, & ipsum actum Charitatis: hoc casu sicut actus fidei esset prior naturâ quàm actus Charitatis, ita etiam esset prior naturâ ille actus imperans, utpote qui poneretur secundum nos in illo signo, quo poneretur pia affectio fidei. Ad hanc replicam rectè responderet Card. Pallavicinus, non posse imperari aliquem actum voluntatis pro priori signo naturæ ad illud ipsum dictamen rationis quo dirigendus est actus imperatus: sicut enim in illo priori signo bonitas actus imperati mihi necdum representatur vno potius quàm alio modo quo representari posset, ita voluntas non potest se pro tunc determinare ad amorem ipsius actus. In nullo ergo signo potest imperari nisi ille actus voluntatis, ad quem eliciendum est voluntas sufficienti cognitione instructa pro illo ipso signo. Benè itidem advertit idem Cardinalis, quòd communiter actus imperans fidem, præcedat tempore, quia est voli-

tio excitandi species de objecto, quæ excitata communiter sit posteriore tempore.

219. Quæres, cur possit volitio alicujus actus præcedere tempore ipsam cognitionem directivam illius actus, non autem possit præcedere pro priori naturâ. *¶* Disparitatem esse, quia si Imperium præcedat tempore, non tollit cognitione imperata utilitatem ad constituendam indifferentiam voluntatis ad volendum vel non volendum objectum per illam cognitionem positum, adeoque relinquit potestatem revocandi volitionem ipsius actus, & non ponendi illum actum, qui priori tempore placuerat: at verò si pro eodem instanti reali, & quidem pro priori naturâ poneretur volitio alicujus cognitionis directivæ, & etiam ipsius actus dirigendi, cognitio imperata non esset amplius utilis ad constituendam indifferentiam voluntatis ad volendum vel nolendum actum, quia non potest voluntas in eodem instanti reali aliquid velle pro priori signi naturâ, & idem nolle pro posteriori: cum priori & posteriori signum naturæ sint in eodem instanti reali.

220. Obijciunt. 1. Si Volitio libera essentialiter respicit non solum motiva impellentia, sed etiam retrahentia, sequitur motiva retrahentia non reddere amorem objecti difficiliorem, quàm esset, si illa motiva retrahentia non apperent: consequens videtur absurdum ex terminis: ideo enim dicuntur retrahentia, quia retrahunt ab amore, & quasi remoram injiciunt voluntati, ne faciliè prorumpat in amorem oppositi. Sequela verò probatur, quia sine motivis retrahentibus implicat elici actum qui respiciat essentialiter illa motiva: ergo sine illis penitus non posset elici, nedum facilius. *¶* Distinguendo sequelam: loquendo de hoc determinato amore, qui nunc elicitur, concedo; loquendo de amore illius objecti in genere, & præsciendendo ab amore libero vel necessario, negotio absentibus enim motivis retrahentibus, elicitur amor necessarius, qui esset summè facilis.

CONTROVERSIA V.

Utrum dari possit pura Omisio libera.

221. *Q*uestionem hanc prolixè disputavi, negativè respondendo in libello de anima rationali c. 5. a. 5. Breviùs nunc eam expediam, virgendo specialiter argumenta fundata in doctrina præcedentis Controversiæ, quòd libertas sit actui essentialis.

DICO ergo, non esse possibilem puram omissionem liberam. Conclusio hæc habet expeditam probationem in sententia Recentiorum admodum famosa, quòd omnis negatio debeat esse realiter identificata cum aliquo positivo; quo principio supposito, probatur faciliè Conclusio. Pura omisio libera, hoc ipso quia est libera, est